

FILIP GALOVIĆ
(Zagreb, Hrvatska)

Narodne pjesme za razna kola iz Srednjega Lipovca u Slavoniji s jezičnoga gledišta^{1,2}

Sažetak: Govor se Srednjega Lipovca u Posavini pridružuje slavonskomu dijalektu, njegovu posavskomu poddijalektu i danas je dobro poznat u dijalektološkoj literaturi. Godine 2012. objelodanjena je zbirka pjesama pod nazivom *Pisme iz Srednjeg Lipovca: balade za šetana kola i druge pisme* koja sadrži velik broj pjesama zapisanih narodnim govorom toga kraja. U radu se izdvajaju fonološke i morfološke posebnosti odabranih pjesama te se uspoređuju s podacima zabilježenima za terenskih istraživanja, odnosno promatraju se konkretna podudaranja i odstupanja.

Ključne riječi: Srednji Lipovac, narodne pjesme, fonologija, morfologija, posavski poddijalekt, slavonski dijalekt

Uvod

Srednji je Lipovac mjesto u Općini Nova Kapela u Brodsko-posavskoj županiji. Smješteno je na cesti između Nove Kapele i Požege. U tome je naselju prema podacima Državnoga zavoda za statistiku iz 2021. živjelo 213 duša. Narod je uglavnom starije životne dobi te se bavi poljoprivredom i uzgojem domaćih životinja. Veoma je značajno da su mještani podosta posvećeni i kulturnim manifestacijama u kojima njeguju tradiciju, kulturu i narodni govor.

Govor Srednjega Lipovca sve do našega vremena nije bio dobro zastupljen u dijalektološkoj literaturi. Znalo se da je riječ o govoru koji se pripaja slavonskomu dijalektu, njegovu posavskomu poddijalektu, a o njemu je bila poznata tek pokoja jezična činjenica. Pojedine su potvrde iz lipovačkoga govora donijete u studiji Stjepana Ivšića *Današnji posavski govor* gdje je govor uvršten u ikavske govore (1913: 39) te je pridružen 5. akcenatskoj grupi gdje se govori *vodě, sačŭvām, ostô, nosĭli, òtac, kázali, rŭkôm, kazĭvô* (1913: 24). Ikavskomu ga arealu kasnije pridružuje i Sekereš (1989: 138). Godine 2020. Filip Galović objavljuje rad *Govor Srednjega Lipovca (pored Nove Kapele)* u kojemu su izneseni detaljniji podatci o ovome govoru na fonološkoj i morfološkoj ravni, a

¹ Izvorni znanstveni rad

² Rad je napisan u okviru projekta *Istraživanja i proučavanja hrvatskih mjesnih govora: prinosi hrvatskoj dijalektologiji* (voditelj: izv. prof. dr. sc. Filip Galović), koji pri Hrvatskomu katoličkomu sveučilištu financira Zaklada Adris.

isti autor 2023. piše o nekim njegovim leksičkim značajkama u radu *Govor Srednjega Lipovca u svojim leksičkim specifičnostima*. Oba rada uključuju i vrijedne ogledе govora.

Zbirka *Pisme iz Srednjeg Lipovca: Balade za šetana kola i druge pisme* građa je koja dodatno može osvijetliti jezične crte ovoga govora premda se mora biti opreznim jer je riječ o narodnim pjesmama koje zahtijevaju svoju strukturu i organizaciju, kao što i inače treba biti na oprezu u analizama dijalektnih tekstova. Također, treba uzeti u obzir i moment zapisivanja, odnosno koliko je precizno ono izgovoreno pretočeno u pisanu formu.

Spomenuta je zbirka vrijedna s više aspekata. Prema pisanju recenzenta Tvrtka Zebeca, knjiga „dolazi od strane lokalne zajednice, koja je u liku autorice zbirke, skupljačice i priređivačice, Ane Brkić sustavno obilazila kazivačice i brižno bilježila stihove i kazivanja o izvedbi kola, bečaraca i drugih pjesama, te nekoliko igara i brojalica, ova zbirka najbolji je mogući prilog očuvanju te baštine, dokumentacija koju je neobično važno objaviti i pružiti na korištenje svim zainteresiranima iz Srednjeg Lipovca i okolice. Njegovanje i očuvanje tradicije objavljenom zbirkom dobilo bi veliku podršku i poticaj za daljnje akcije u njezinu očuvanju“ (BRKIĆ-MARIČEVIĆ 2012: 5).

Sakupljanje i zapisivanje pjesama trajalo je oko tri mjeseca, počev od ožujka 2010. U popratnome se tekstu navodi: „U stvaranju zbirke sudjelovalo je oko 20 osoba, najzaslužnije su 3 kazivačice, 12 pivačica i organizatorice, zapisivačica autor zbirke i podupirajuće osobe“ (BRKIĆ-MARIČEVIĆ 2012: 21).

Knjiga sadrži ukupno 203 pjesme, a ovdje je uzeto u obzir njih 112, dakle pjesme koje se odnose na balade za šetana kola (66 za polagano šetano kolo i 66 za brzo šetano kolo).

1. Iz fonologije^{3,4}

1.1. U govoru Srednjega Lipovca stari glas jat redovito reflektira kao *i*, kao što je i u proučavanome materijalu: *a diveru peškir oko vrata* (50), *al' zapiva lipa Mandalina* (99), *biliji zubi od šekera* (138), *Carigrade ponajlipši grade* (104), *cviće ćemo brati* (58), *čekat ću te i umrit ću* (136), *Dvi su druge virno drugovale* (46), *Gromkim glasom pismu zapivali* (103), *i mom konju šaka sina* (153), *ispovida momke i divojke* (79), *Kad ujutro bili dan osvano* (94), *krv se iz nje cidi* (56), *na daleko ja opazim vrilo* (71), *ne bi li se dositili* (160), *Nek mi spletu vinac od bršljana* (108),

³ Iz tehničkih se razloga u ovome radu pišu (dž), (đ), (h), (lj), (nj), koji se u dijalektološkim studijama pretežito pišu na drugi način. Također se u terenskim podacima iz govora Srednjega Lipovca ne bilježe akcenti jer ni analizirana građa nije akcentirana pa u ovome slučaju ta razina nije relevantna.

⁴ Bitno je istaknuti da je autor ovoga rada dulje vrijeme proveo u istraživanju ovoga mjesnoga govora te barata obilatim jezičnim podacima, stoga se nije morao pozivati na vlastite izvore vezane za opservirani govor. Tako je i s nekim drugim poznatijim jezičnim činjenicama.

nema lipšeg raja (71), nit' misecu kose plela (140), Oj divojko što u kolo nećeš (77), pa bi svome dvoru doletila (67), pa nas vodi na vinčanje (138), pa postade devet nevistica (90), pa sam tako sagrišila jako (73), po cilome svitu (39), s lipotom je kolo zadivila (82), s live strane srce bije (155), Svi klekoše na gola kolina (90), Svi svatovi veselo pivaju (110), To je slušo stari dida (127), tri sam lita u njem litovo (47), u nedilju Bogu dušu dalo (63), u odilu jegerskome (169), već sam došo divojke gledati (57), virna ljubav među nama (169).

Govoru je prikovan ograničen broj ekavskih formi, npr. čo(v)ek, koren, ozledit itd. Tu valja podvući i glagol *terat*, koji se u ekavskome liku nerijetko govori po Posavini, no u gradi se na dvama mjestima sreće ikavska varijanta: *Da ga istiramo* (35), *vrane konje tirali* (116). Ovamo bi se mogli priključiti i glagoli poput *kroz selo proneti* (42), *ti ćeš mlada ručak odneti* (51). U prefiksu *pre-* lipovački govor redovito ima vokal *e*, npr. *pregrize*, *prelomimo*, *presvuć*, *preuredit*, a tako dokazuje i materijal: *bil' ti mogo preboliti rane* (53), i *da neće rane preboliti* (108), i *potoke pregazilo* (152), *na drugog ću prepisat imanje* (70), *što bi njima vode preostalo* (45). Govori se i prijedlog *preko*, kao što dokazuju primjeri: *kao zvizda preko neba sjajna* (51), *Kuća mu je preko puta* (128), *preko mora za Petra Trgovca* (64), *preko polja ravna* (51, 66, 92). Prema prijedlogu **prědъ* dolazi *pred*: *dvojim dragim pred očima* (160), *niti bi ga pred kim pročitala* (49), *pa je brže pred nji' išetao* (66), *pred kućom joj jablan raste* (135), *Vidiš Maro što pred sobom* (141). Prilozi u značenju 'gore' i 'dolje' nastupaju s krajnjim *e*, kako i očekujemo: *Ja prošeta gore dole* (135), *Jastuk dole*, *svilen jorgan gore* (60), *nosila je dole do Svilaja* (95), *pa je vodi gore na čardake* (85).

Interesantan je razvoj s vokalom *a* u primjeru *Đurđev danak svanu pramaljeće* (49). Redovito se inače govori leksem *ora* 'orah', dakle s razvojem *ě > a*.

1.2. Vokal *a* kontinuant je staroga šwa, kako u živome govoru, tako i u pisanoj građi: *danas će ti Damjan poginuti* (53), i u *paklu* udovici Janju (73), *izvana* 'vako progovara' (84), *ja ću travi kosac* biti (151), kraj nje *tanka staza* (167), *lanac* i drago kamenje (57), Lipši *dan* od noći (96), Majka budi *snaju* (51), *oganj*, vatru zapretala (135), *pa ću vinac* na grob položiti (108), *šipak* drvo urodilo (156), *ujutro bili dan* osvano (94).

1.3. Stara je sonantna likvida *l* (l̥) redovito dobila supstituciju *u*: *baci nam snašo jabuku* (117), *di' je Kata moje sunce žarko* (106), *dugo su se zadržali* (126), *ili su je potrgali vuci* (40), *Ivo gleda u žarko sunašce* (39), *ja bi njega žuč napojila* (73), *ja se na njeg jabukama bacam* (45), *Kada žarko sunce otpočine* (40), *obisi se na žutu naranču* (33), *od razdosti suze prolivaše* (106), *Pero držim suze brišem* (136), s krilima vodu *zamatijo* (126), to su *puži* po obali (127), *žuti* dukat i sitno biserje (57).

U leksemu *čonak* 'naprava u obliku lađice kojom se provlači potka u tkanju' stršeći je vokal *o*: i još *čonak* i četiri civi (72), no takav se razvoj može sresti

u pojedinim govorima zapadne Posavine (npr. u bliskoj Magić Maloj (KAPOVIĆ 2024), Davoru (vlastiti podatci) i ponegdje drugdje).

1.4. Vokal *u*, jednako kao kod sonantne likvide *l* (*l*), zastupa mjesto nazala stražnjega reda *ɔ*: *biliji zubi* od šekera (138), *da me bude* bliže sebe dala (76), *Da se budeš* seki pokazala (65), *da se golub* zaletijo (126), i *tužne* vam donosim glase (103), *malena je al' je vrlo mudra* (68), *mutnu vodu* (141), *ode Mato kući tugujuć* (38), *Oj junače ti si vrlo mudar* (72), *paučina* po gredama (127), *ranit ću te ko' bilog goluba* (49), *ruke* maze Ankine obraze (40), *Svi svatovi veselo pivaju* (110), *u nedilju napupalo* (148), *Zaovice ko dvi golubice* (76), *Zvoni zvono tužno* na zvoniku (38).

1.5. Nazal je prednjega reda *ɛ* u svim pozicijama i primjerima izjednačen s etimološkim *e*: *a jetrvi* čorbu dala (147), *A starici svetac* govoraše (89), *goveda* su, *govedara* nema (105), *Ja ću s njime žeti* i kopati (62), *Jetrvica* virna drugo moja (46), *Kad si ti vezala* priču si pričala (55), *ljuta žeda* pošla me moriti (71), *milo janje* (69), *Nisam dite*, *da me išibate* (35), *paučina* po gredama (127), *po njoj pasi goveda* (105), *s devet* pendžera (33), *Sama joj je meso* jila (147), *u petak* je isprosiše (148), *već je ono čedo* (168), *žela* ju je Mandalina (157), *Žito žela* (109).

1.6. Značajno je pridodati da Lipovčani kažu imenicu *vrebac*, „koja se često čuje u cijeloj Slavoniji“ (IVŠIĆ 1913: 57), dakle s izmjenom stare korijenske sekvencije *ra* u *re* premda se ta potkrepa u građi nije našla.

S druge je strane interesantno spomenuti i prisuće sekvencije *ro* u primjeru *groblje*: *da vidimo čije ovo groblje* (34), *kad me pojdu mladu na groblje* nositi (42). Poznato je da dio posavskih govora ima sekvenciju *re* (npr. u Stupniku *grēblje*, u Tisovcu *grēblje*, u Sičama *grēblje* uz *grōblje* (IVŠIĆ 1913: 121), koja je i danas u dijelu govora sačuvana, npr. u Bebrini jugozapadno u Slavonskoga Broda, u Staroj Kapeli nedaleko Srednjega Lipovca i dr., sudeći po vlastitim terenskim podatcima.

1.7. Slijed *və(-)* sustavno je rezultirao vokalom *u*, npr. *u Kapelu*, *u školi*, *unuk*, *unutra*, *uvik*, a tako je i u građi: *a u dvoru čudo* (89), *Kad ujutro* svekar veli (144), *Kupi majka kolo u subotu* (99), *majka ustat* neće (56), *Odgovara udovica* Janja (73), *U mog brata dost' dukata* (122), *Ustaj* 'ćeri došle su ti druge (108), *uzet* će me ni pitat te neće (44).

U živome je govoru specifičan razvoj *va* u imenici *vaš* 'uš', no riječ je o usamljenome primjeru koji je zastupljen u nizu govora slavonskoga dijalekta (prema vlastitim novijim terenskim podatcima npr. u Mačkovcu, Glogovici, Zadubravlju, Velikoj Kopanici, Trnavi, Semeljcima, Aljmašu, Sonti u Vojvodini i u mnogim drugim govorima).

1.8. Štokavski fonem *dž* ima svoje mjesto u konsonantskome sustavu govora Srednjega Lipovca, npr. *džigirica*, *svjedodžba*, *šeširdžija*, pa i u izvoru čitamo: *A u džepu* maramica (133), i kroz *pendžer* divojke ljubijo (102), u dućanu *dućandžija* Luka (87), *U njegovu džepu* livome (93).

1.9. Fonem *h* nije poznat ovomu govoru, kao ni nizu štokavskih govora, što dokazuje i pisani materijal. On ispada bez traga: *Anku prose* *prosci* sa *svi* stra-

na (88), da za tobom ne uzdanem (155), dvi je sablje odma okovala (66), i munje se preitale (160), i u ladu lada ladovati (62), Kad ja manem svilenom maramom (59), Majka Anku saranjuje (170), Mi je nismo skrili već ju saranili (56), mi te više ranit ne moremo (89), od svoji rođaka (110), sakupijo 'iljadu svatova (83), u ladnu vodu uskočiše (78), ili na njegovu mjestu nastupa fonem v: Il' ćeš biti kruvu pekarica (64), krivo nam je ruvo podiljila (65), lađu od orava (47), moje zlato suvu (105), Nikola je usred mava bijo (59), od suvoga zlata (104), Tri djevojke pod oravom side (96), ili fonem j: Bože dragi oprostite im grije (89), Devet snaja devet kukavica (89), grijota je to (114, 115), Majka budi snaju (51). Izuzetci su u živome govoru ograničeni na pojedinačne slučajeve poput hodnik, tepih i sl., jer to su noviji importi još neintegrirani u sustav, a u pisanju se gradi nahodi Hrvati će tebi izgraditi (103), pa zadahne devet kukavica (90).

1.10. Fonem *f* u govoru ima čvrsto mjesto te pretežito nastupa u riječima stranoga postanja, npr. fasovat 'dobiti batine', fertun 'pregača', firanga 'zavjesa', fratar, fazan, kufer, oficir itd., a tako je i u korpusu: da posadim trandofilja (138) (trandofilj 'vrsta ruže'), I svojom se frulicom zaniho (71), i zagradi u fruli vodice (71), Karanfilu lipo ime (137), pofalila čaša pozlaćena (93), Štivilica je fjolica (123), trefit će te ubojito zrno (86).

Sudbina je konsonantskoga skupa *hv* dvojaka: u dijelu se primjera promeće u *f* dok se u dijelu primjera prvi član skupa *hv* likvidira. Jednako je stanje ovjereno u analiziranim stihovima: Carigrade, sve te zemlje falje (104, 105), Drag' se dragoj na kapiji falji (43), pa se falji svima po sokaci (72), Pojdi za me Faljisava (127) pored Ja uvatim babu Doru (134), Kad se tavana noćca uvatila (77), ne vataj se do Tomaša (141), vata ivu za ručicu (140).

1.11. U govoru fonološki oponiraju afrikate *č* i *ć*, pa i u bilježenju dolaze oba glasa: dvojim dragim ped očima (160), lipog Ivu ne čekaju (145); dok ne zažgnem smrtnu sviću (169), do konaka do trećega (165), Otud ide devet braće (160).

1.12. Primarnom je i sekundarnom jotacijom dentala *d* razvijen štokavski fonem *đ*: da ne rđa igla u ružici (101), danju noću na preslici tuđoj (89), Ili mene bora rasađuje (45), ja bi mlađan vino pijo (153), Kada stala ženit najmlađega (68), ljuta žeda pošla me moriti (71), mlađem je na krilu umrla (67), od svoji rođaka (110), Poslušala dva brata rođena (59), sagrađena crkva od dasaka (79), starijeg brata među oči ljubi (85), Šta će meni staro zardalo (47), U toj lađi bajo i sestrice (47), Zabranjena, al' ne ograđena (104). Fonem *đ* nastupa i u primljenih riječi, npr. i đerđani pozvekani (156), imala sam đuvegiju (138), i menduše namiguše (156), na Ankin đerđanac (35).

Vrijedno je navesti očekivani primjer gospoja, dakle s fonemom *j*: Al' govori gospoja Marica (65), koji je ovjeren i u živome govoru i u mnogim govorima slavonskoga dijalekta.

1.13. Govor je Srednjega Lipovca dosljedno šćakavski, npr. gušćer, kršćenje, ognjišće, otpušća 3sg. praes., prašćat, premišćamo, šćucavica, ušćipio pr. r. m. sg., višćica. Međutim, u gradi su uglavnom zastupljene forme

sa skupom št: *donesem do ognjišta* (130), *Igra kolo na bunjištu* (130), *već ti uzmi dva klinova štapa* (89). Skup šć zapisan je u izoliranome primjeru: *Išću vile što je obećano* (98).

1.14. Prema nekadanjim skupovima *zđj = *zgj i njihovim sekundarnim varijantama u govoru nastupa skup žđ. To dokazuje i primjer *grožde* u stihovima: *dok urodi vrba s groždem* (165), *vrbu groždem okitila* (165).

1.15. Kako se očekuje, govor ne zna za konsonantski skup čr, npr. *crip*, *crivo*, *crnilo*, *crvica* 'crtvotočina' itd., a neke primjere nudi i materijal: *crnji vlasi od ugljena* (138), *da ti zmaji crne oči piju* (73), *nad njom se crni gavran vije* (101), *Oj, jabuko zeleniko, ili crveniko* (154), *Ostav'te mi moje oči crne* (52). Znano je da slavonski dijalekt danas nema takvih primjera osim nekih toponima tipa Črnkovci, a i Ivšić u onome vremenu u Oprisavcima kod Slavonskoga Broda notira *črislo* u značenju 'blato' (1913: 80). Luka Lukić, hrvatski etnograf, melograf i muzikolog, koji je 1905. započeo s prikupljanjem narodne građe iz Klakara, u to vrijeme nalazi *črešnje* i *črljen* (uz *crljen*) (GALOVIĆ 2022: 71).

1.16. U prezentskoj se i imperativnoj osnovi glagola prefigiranih od glagola 'ići' konsekvntno ostvaruje glasovni skup jđ: *dojdi k meni ili braću šalji* (66), *dok najdete zmiju jadovkinju* (65), *dok sunce ne zajde* (66), *Ivo dojde*, *Kata odma pojde* (33), *kad dojdemo u bile dvore* (58), *kada dojdeš bliže Vukovara* (60), *kad me pojdu mladu na groblje nositi* (42), *koji prvi do marame dojde* (59), *Sunce zajde, a misec izajde* (78), *Sunce zajde Marica ne dojde* (66). U infinitivnoj se osnovi ostvaruje glasovni skup jt, npr. *I ja ću ti u svatove dojti* (43), *neće dojti* (66). U živome je govoru tip *dojt*, *izajt*, *najt*, *sajt* itd.

1.17. Zamjenička se osnova vās- nakon eliminacije poluglasa namjerila na metatezu, stoga se obraća u sv-, a jednako je stanje i u priloga izvedenih iz zamjenica: *al' je svemu moja majka kriva* (76), *Ja ne gledam u svaku divojku* (77), *Maru prose prosci od svakuda* (62), *pa se falji svima po sokaci* (72), *sve biberom i šekerom* (125), *Svi klekoše na gola kolina* (90), *Svi veliki trišnje beru* (130), *svu gospodu na sobet poziva* (93). Treba podvući da se u značenju 'sav' govori *svaj*, a tako stoji u materijalu: *svaj mu se rod veseli* (112), *svaj se Budim zbog nje zavadijo* (61).

1.18. Konsonant l u lipovačkome govoru biva očuvan na dočetu finalnoga sloga osnova imenica, pridjeva i priloga, npr. *kanal*, *kotal*, *pepel*, *sol*, *vol*; *debel*, *topal*, *zril*; *pol*, *ozdol*, a nekoliko se potkrepa nahodi i u izvoru: *A na trećoj sokol sidi* (154), *Bol boluje lipa Katarina* (38), *Kad karanfil pojde cvasti* (136), *Sokol sidi dole gleda* (154), *voljila bi da si na pol slipa* (61). Sačuvan je i u unutrašnjemu slogu, npr. *kolca* Gsg., *molba*, *selce*, *stelna* itd., kao i u izvoru: *baci Mari ogledalce* (164), *Kad su došli pred oltare* (160). Na dočetu je finalnoga sloga glagolskoga pridjeva radnoga muškoga roda jednine l dao o: *napravio*, *pobilio*, *smio*, *vratio*, *pleo*, koji se često kontrahira s prethodnim vokalom a: *grijo*, *imo*, *lupo*, *peko*. U materijalu je slično stanje s time da se slijed *ao* ponekad ne kontrahira: *ako bi ju i imao* (137), *al' je nisi operužit znao* (97) pored *čuvam ljubav kako mi je reko* (86), *ko da ga je biserom napiso* (49), *nek'*

te jide ko te je istreso (110), slušo ju je Ivo i Nikola (59), Tri sam lita u njem litovo (47), a u slijedu se *io* redovito interpolira hijatsko j: ako si mi vode donijo (109), bajo seki govorijo (124), da se golub zaletijo (126), s krilima vodu mutijo (126), ti si bijo moja dika (136), ti si svoju dušu ogrišijo (92).

1.19. Konsonanti *l* i *n*, najčešće pred *i*, u govoru se mogu prometnuti u *lj* i *nj*, npr. doseljili, moljimo, voljiš, zapalji; prominjio, sklonjili. Nerijetke se potkrepe opažaju i u građi: Bog mu sreću ne diljio (137), Dadem tati da podilji (125), Majka krivo podiljila (125), pa se falji svima po sokaci (72), to bi one za bor zaljivale (45), To se Bogu vrlo sažaljilo (40), Voljim s milim leći na iverje (84), Voljim zlato s drugim derati (81); a desetu konjič zaminjijo (58), i lipotom kolo začinjila (53).

1.20. Govor Srednjega Lipovca, kao i veći broj govora slavonskoga dijalekta, zna za supstituciju intervokalnoga spiranta *ž* sonantom *r* u prezentskoj osnovi glagola 'moći', odnosno rotacizam, pa i materijal nudi primjere: A ja znadem 'ko ne more (121), diver dobar bolji bit ne more (76), mi te više ranit ne moremo (89), samo mlada ne more od jada (110).

1.21. U analiziranim se pjesmama opažaju pojedina ispadanja konsonanata u konsonantskim skupovima, koja su sukladna stanju u živome govoru, npr. *dn* > *n*: majka na um pane (55), potepem se i upanem (129) (uz manje obično list opade (79)); *gd* > *d*: 'di bi seka baji ljuba bila (39), Reci nama 'di je naša mama (78); *kć* > *ć*: Sve je 'ćeri za gospodu dala (68), Ustaj 'ćeri došle su ti druge (108); *pt* > *t*: oj, kaku si ticu ulovijo (97), Sokoliću, brzi tiću (162); *tk* > *k*: da je kogod ne obere (124), ko bi meni lada napravijo (109), Ko bi moga Ivu izličijo (98), nek' te jide ko te je istreso (110), niko ne zna kako mu je (163). U primjeru je *bogatstvo* vjerojatno omaškom zabilježeno *t*: i njegovo veliko bogatstvo (88), trebalo je stajati *bogastvo*.

1.22. Distantna je asimilacija očigledna u Kad se tavana noćca uvatila (77), pa on ide tavnici na vrata (67), sja tavnica ko zvizda Danica (67), Tavnuj, tavnuij Marice divojko (84), voljim iti u tavnu tavnicu (66), a takvi su primjeri svojstveni i živomu govoru. Na terenu je ovjeren instrumentalni lik *mljom* i *mnom*, no u stihovima se bilježi jedino *mnom*: „Ajde sa mnom i ti pa me neće smiti“ (56), svako jutro sa mnom mete dvore (76).

1.23. U distantnu disimilaciju ide primjer ona svoju blagosiva majku (91).

1.24. Odlikom je lipovačkoga govora da u dativu i lokativu jednine imenica ženskoga roda na *-a* velari ponajčešće ostaju nepromijenjeni, npr. knjigi, Liki, nogi, Požegi itd., što je utvrđeno i u korpusu: on govori svojoj staroj majki (99), Porezo se po desnici ruki (87), što ste mojoj majki nalagali (54), tvoj' su ovce po strniki pasle (109), u ruki mu tamburica (133), ali u zaruci kod mile matere (38).

2. Iz morfolgije

2.1. U primjerima je poput imena mi i moga i tvoga (93), ne zove ju po imenu Mando (99), o ramenu prosjačku torbu (89) te nit

malenim magaretom (170), *Uvati se do momčeta* (130) došlo do proširenja osnove infiksima -n- i -t-, kao što je to i u drugim primjerima iz živoga govora poput *simena* Gsg., *timenu* DLsg., tj. *mačeta* Gsg., *piletu* DLsg., *ždribeta* Gsg.

2.2. Dativ i lokativ jednine imenica e-vrste redovito se prave pomoću nastavka -i: *Marko konja poji, za gradom na vodi* (69), *on govori svojoj staroj majki* (36), u *livadi pastir sidi* (169), u *ruki mu tamburica* (133), *Volji Anku zemlji dati* (170). Poznato je da neki govori slavonskoga dijalekta na tome mjestu imaju -e, pa i govori koji nisu ekavski.

2.3. U vokativu jednine imenica muškoga roda nastupaju nastavci -e, -u. Nastavci -e i -u imaju uobičajenu distribuciju, npr. *Boraj, tebi oče i ujače* (92), *dragi brate* (113), *Mili Bože i Marijo* (146), *Oj Ivane, dušo moja* (152), *Oj, javore zelen bore* (129), *O moj sine* (70), *Sokoliću, brzi tiću* (162), koja prigodice može biti poremećena, npr. *Karanfilu lipo ime* (137), *Oj kupusu, a di ti je meso* (110). Takvo je stanje i u živome govoru, a može se sresti i drugdje u posavskim govorima (IVŠIĆ 1913: 88), pa i danas (npr. u Pavlovcima pored Srednjega Lipovca *svîtu* (GALOVIĆ 2023a: 27), u Otoku pored Vinkovaca *màngupu*, *svîtu* (GALOVIĆ 2014: 196) itd.).

2.4. U instrumentalu se jednine imenica a-vrste obično razlikuju nastavci -om i -em na temelju palatalnosti osnove, npr. *'di se munja s gromom igra* (140), *grebenom se počeshljala* (130), *nego mene zetom zvati* (170), *ni novčićem ni dukatom* (117), *nemoj s grošem* (113), *nožem ću ti isparati rebra* (48), *Prstićem kopalo* (56); *dok urodi vrba s groždem* (165), *Morem pliva risa riba* (147), *na papiru sitnim slovom piše* (63), *U Požegi smiljem nasterana* (62) iako terenska građa nudi i gdje koje odstupanje, npr. *prijatelj^{om}*, što nije neobično za govore u Posavini (usp. *sòkolom*, *zlâtom*, *kòñem*, *nóžem*, ali i *mìšom*, *pêrjom*, *pòklopcom* i dr. u Otoku pored Vinkovaca (GALOVIĆ 2024: 197)).

2.5. Terenski su podatci pokazali da su duge pluralne forme dominantne, a prigodice se mogu pojaviti poneke imenice i bez proširenja, npr. *plugovi*, *puževi*, *repovi*, *stupovi*, *žuljevi* pored *ključi*. U pisanome je korpusu slična situacija: *a sinove ženi od gospode* (68), *diži svatove* (113), *Gorom jašu kićeni svatovi* (50), *Kad je došla u dvorove* (166), *Ne daju se sokolovi naši* (103), *plotove je prelazilo* (152), *Proletilo jato golubova* (87), *suze ronim, sokolove pojim* (80) pored *a u dvoru orli side* (112), *ili su je potrgali yuci* (40), *i tužne vam donosim glase* (103), *Kad je došla u bile dvore* (83), *kad volari vole pasu* (126), *pa uzima od tavnice ključe* (85) iako se dobiva dojam da su kratke množinske forme u stihovima frekventnije negoli je to u današnjemu govoru. Treba spomenuti i pokoji nalaz tipa *Diverovi govorili* (144), *kad smo brali limunove* (152), *kroz Varadin iznad dućanova* (87), dakle s proširkom, kako je uobičajeno u nekim govorima u Posavini, npr. *koñevi* u Dolini, Kaniži, Slobodnici, Strizivojnoj, *u bunarovi* u Kutima, *mìseceve* u Brodu (IVŠIĆ 1913: 90), *pâlcevi*, *meštròvi* u Starim Mikanovcima i Gradištu (FINKA i ŠOJAT 1975: 77), *bùnarovi*, *lišňakovi* u Pavlovcima kod Srednjega Lipovca (GALOVIĆ 2023a: 27).

2.6. U genitivu množine imenica *a*-vrste i *e*-vrste znatnu prevagu ima štokavski nastavak *-a*: *A Anica pesto jaganjaca* (39), *a u dvoru trojica prosaca* (83), *i jelenče zlaćani rogova* (41), *nek' da seka ruke do lakata* (81), *nije prošlo samo devet dana* (101), *postadoše do devet sinova* (90), *Proletilo jato golubova* (87), *sakupijo 'iljadu svatova* (83), *U mog brata dost' dukata* (122), *već je rana od naši dušmana* (53); *Kad su došli do medeni usta* (52), *pusti konju kajas do rebara* (60); *Anku prose prosci sa svi strana* (88), *devet dugi gladni godinica* (33), *Devet snaja devet kukavica* (89), *i Maricu zlatni pletenica* (41), *pa postade devet nevistica* (90), *Rani majka devet divojaka* (88), *To dočuo čoban kod ovaca* (109), *To je majko od tvoji suzica* (40). Živi govor, dakako, ne zazire ni od starijega nastavka *-i*, npr. *miseci, mravi, zubi; baki, briski, zvizdi*. Pozornost plijene oblici imenica poput *dovedi mi devet popov mladi* (36), *ljubijo je devet godin' dana* (92), *tavnovala devet godin' dana* (66). Premda primjeri ovakvoga tipa danas funkcioniraju u nekim posavskim govorima, čak i bliskim govorima (npr. Davor, Štivica, Komarnica, Magić Mala itd.), prije bi možda opstalo rješenje da je riječ o eliziji, kao što se sreće u nizu drugih primjera u stihovima. Također, ni Ivšić u ranijim istraživanjima među nabrojenim govorima s takvim nastavcima ne spominje lipovački (IVŠIĆ 1913: 14, 90), a ni danas nisu ovjereni za novijega duljega i dubinskoga terenskoga rada. U imenica je *i*-vrste potvrđen nastavak *-i*: *iz kosti mu trava iznicala* (36) pored staroga nastavka *-iju* iz duala: *Kad su došli do crni očiju* (52), kako je i u živome govoru.

2.7. U dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica *a*-vrste i *i*-vrste nastupa novi nastavak *-ima*: *Pisme u kolu nediljom i svecima* (118), *Poljupcima nije bilo kraja* (71), *Prstima rovalo, ručicom kopalo* (55); *s krilima vodu zamutijo* (126); *Još su oni u ričima bili* (101) dok je imenicama *e*-vrste svojstven nastavak *-ama*: *a kukinje jagodama* (165), *da moj dragi u ranama leži* (108), *dvima trima jabukama* (164), *i marama sa granama* (156), *i ovako vilama besidi* (71), *ja se na njegov jabukama bacam* (45), *Kad mi lice mije, rukama me bije* (55), *kud će sutra sutra iti sa svinjama* (94). To ipak ne znači da su stari nastavci potrti pa se u ograničenome broju nalaza u živome govoru još mogu čuti, npr. *po seli, na vrati, sa govedi* i sl., a i u građi udara u oči primjer *pa se falji svima po sokaci* (72).

2.8. U instrumentalu je jednine lične zamjenice za 1. lice registrirana realizacija *mnom* (u živome govoru i *mljom*), a u Isg. lične zamjenice za 2. lice *tobom*, dakle dolaze osnove *mn-* i *tob-*: *Ajde sa mnom i ti* (56), *svako jutro sa mnom mete dvore* (76); *da za tobom ne uzdanem* (155), *di ja s tobom sinoć staja* (150), *s tobom će se moji svati zakititi* (42).

Nenaglašeni oblik zamjenice *ona* u dativu jednine glasi *joj*: *Ivo joj u krilu sidijo* (59), *suze su joj lice obaljale* (106). Nenaglašeni oblik zamjenice *ona* u akuzativu jednine obično glasi *ju*: *ne zove ju po imenu Mando* (99), *pa ju baci u travu zelenu* (100), *već ju podaj diveru kraj sebe* (58), *Za miraz ju, ja nisam ni pito* (70).

U dativu, lokativu i instrumentalu 1. i 2. lica množine evidentirani su stare dualne forme *nama*, *vama*: *Boraj, vama tri Arapa mlada* (101), *vene ljubav među nama* (154), *virna ljubav među nama* (169).

2.9. Instrumentalu je jednine povratne zamjenice svojstven oblik *sobom*, dakle sa starom osnovom *sob-*: *rukam za sobom* (114), *Vidiš Maro što pred sobom* (142). Drugi su oblici očekivani, npr. *ja bi sebi posijala* (134), *otkaj sebi tanane darove* (72), *već ju daje diveru do sebe* (58).

2.10. Posvojne zamjenice uglavnom imaju očekivane forme. Podastire se nekoliko nalaza: *'ajde sidi na moga konjića* (64), *drugo ruvo moje mile majke* (68), *Ima li koga od mog roda?* (146), *imena mi moga i tvoga* (93), *i njegovo veliko bogatstvo* (83), *Ja ću tvoje čedo utišiti* (51), *Naše kolo, kako tako* (149), *razboli se moj komšija Ivo* (77), *treba iti na naše imanje* (106), *Tvoj me rod ne volji* (42).

2.11. Povratno-posvojna zamjenica svoj također ima očekivane forme. Podastire se nekoliko nalaza: *Ivo svoju ljubav svitovao* (58), *on govori svojoj staroj majki* (36), *pa bi svome dvoru doletila* (67), *piše knjigu svojoj miloj majci* (66).

2.12. Pokazne zamjenice u Nsg. muškoga roda obično glase *vaj*, *taj*, *naj*, kako je u dijelu posavskih govora (IVŠIĆ 1913: 155). Nekoliko je potvrda i za druge rodove: *baci mene u 'nu vatru živu* (36), *da 'vaj šoder pogazimo* (121), *na 'naj lanac na Ankin đerdanac* (35), *na 'no drvo na Ankino grlo* (35), *ota svoju proklinjala majku* (91), *pa me vozi na 'no brdo jedno* (36), *u nu malu rovinjicu* (130).

2.13. Upitne su i odnosne zamjenice *ko* i *što/šta*: *A ja znam 'ko ne more* (121), *ko bi meni lada napravijo* (109), *Ko bi moga Ivu izličijo* (98), *ko se skoro oženijo* (121), *nek' te jide ko te je istreso* (110); *Šta će meni bogata divojka* (68), *šta joj se mladjoj dogodilo* (40), *što si tako sagrišila jako* (73).

2.14. Ovjerene su pridjevske zamjenice *koi*, *čiji*, *kaki*: *Koja ti je golema nevolja?* (89), *Koju majka dala za pisara* (91); *čije veselje, čije veselje?* (112), *čija žurba u ovom dvoru* (112); *Oj reduše kaka' vam je čorba* (110), *kaki su joj gosti u dvoru* (84), *oj, kaku si ticu ulovijo* (97).

2.15. U značenju je 'nitko' registrirano *niko*: *niko ne zna kako mu je* (163), *niko njega ni gledati neće* (72), *Oto pismo ne bi nikom dala* (49), *Za ženidbu nikoga ne pita* (70), a čitamo i *nitko Maru poznati ne more* (95), *Nitko ne zna da momče noluje* (107), što je očita omaška u bilježenju. U govoru se čuje *nešto* i *nešta* dok u stihovima pretežito stoji *nešto*: *nešto sitno, ali žalovito* (77), *nešto sitno pocikuje* (158). Značenje 'ništa' pokriva *ništa*: *nije ništa ulovio* (138), *Treća šuti ništa ne govori* (96).

2.16. U zamjeničko-pridjevskoj deklinaciji zastupljen je tip *bilog(a)* – *vručeg(a)*, odnosno čuva se razlika između tvrdih i mekih osnova. Nekoliko je potvrda: *da rastopim lednog leda* (159), *da su roda rođenoga* (160), *i deseta od suvoga zlata* (105), *imena mi i moga i tvoga* (93), *iz kamena studenoga* (132), *Lipo mi je kod moga dragana* (118), *Od tolikog 'ćeri jada* (159), *samo čekam zadnjeg časa* (38), *tog mladog Ivu našeg* (114), *već mi drugog dragog*

gleda (169); i mom konju šaka sina (153), *Kad je došla moru širokome* (61), *našem* konju dolazijo (149), *nosi ručak gradu bilomu* (51), *svakom* svatu jagluk i jabuku (50), *svome dragom* listak pišem (136), u tom kolu Ljuba Damjanova (53).

2.17. Komparativi se u živome govoru tvore pomoću sufikasa -j- i -ij-, npr. *dražji, slađi, težji; oštiji, sposobniji*, kao što je to u građi: *mlađi* bratac neće večerati (67); *biliji* zubi od šećera (138), *stariji* bratac side večerati (66). Komparativ je pridjeva tvoren sufiksom -š- ovjeren u *lipši* dan od noći (96), a u živome govoru i u *lakši*.

Superlativ se tvori prefiksom *naj-* koji se predmeće komparativu: *Kada stala ženit najmlađega* (68), *najstarijem* Marko ime (161), već *najbolji* za berenje (152).

2.18. U govoru Srednjega Lipovca glavni brojevi 1 – 10 većinom imaju očekivane forme, izuzev broja četir. Ovjere su iz građe: *di' dva* brata lovak uloviše (41), *Izgledala s devet* pendžera (33), *Devet* snaja *devet* kukavica (89), *Kad je prošlo tri* nedilje dana (105), *do dva* brata i *dvi* snaje (157). Važno je istaći da sufiks -*najst* stoji u brojeva 11 – 19, kako je obično u posavskim govorima (IVŠIĆ 1913: 63), pa i u korpusu čitamo *Kad je trinajst* rana učinijio (48). Stotice su *sto, dvisto... šesto... devesto*, npr. *A Anica pesto* jaganjaca (39). Za značenje se 'tisuća' rado govori imenica *iljada*: od *iljade* više ni jednoga (83), *sakupijo 'iljadu* svatova (83).

2.19. Redni su brojevi također ovjereni u uobičajenim likovima, npr. i *deseta* od suvoga zlata (105), *Ja poranim prvo* jutro (125), na *deseti* majku dozivala (33), *Prva* veli (35), *Treća* veli (35), *Treći* meće alke na jabuke (62).

2.20. U govoru se rabe brojevnice: *a u dvoru trojica* prosaca (83).

2.21. U živome su govoru dosljedne forme brojeva tvorenih sufiksom -oro, npr. četvoro, petoro, šestoro, pa je neobično što se u stihovima notira sufiks -ero, npr. *Od petero, devetero* (141). I susjedni Pavlovci također imaju tip *petero* (GALOVIĆ 2023a: 30), a nedaleka Batrina tip *petero* (VERIĆ-VOJT 1968: 120).

2.22. Dolazi poneka potvrda i za brojevne pridjeve: *da su u teb' devetora* vrata (105).

2.23. Infinitiv je u lipovačkome govoru apokopiran, npr. *kiselit, počupat, štrikat, izvuć*. No, u pisanome su korpusu dosta frekventni puni infinitivi: *ako ćete tri dana slaviti* (110), *Kad je pošla lice umivati* (82), *kad te stane moj komšija kleti* (76), *pa odlazi prositi* po svitu (89), *sa čim ćeš svoje svate darivati* (72), ali i *S mlade ćemo vinac skidat* (115), *snajka će ti kroz sobu špancirat* (118).

2.24. Poznato je da glagoli II. vrste u infinitivu i oblicima tvorenima od infinitivne osnove u većemu dijelu slavonskoga dijalekta imaju morfem -ni- (*-ny-) dok je u govoru Srednjega Lipovca sustavan sufiks -nu- (*-nq-), npr. *pomaknut, prekinut; brinula se, skinuli*, kao što pokazuje i proučavani materijal: *danas će ti Damjan poginuti* (53), *venut* ćeš ko ruža (74); iz srca je *poniknuo* moga (96), *Kad je prvo jutro osvanulo* (78), *lipo joj je ime nadinula* (88). Interesantno je

susjedno selo Pavlovci gdje su evidentirana laviranja između -ni- i -nu- (GALOVIĆ 2023a: 30), jednako kao u bliskoj Staroj Kapeli (noviji terenski podatci).

2.25. U 3. su licu množine prezenta evidentirani nastavci -e, -u, -ju: Anku prose prosci sa svi strana (88), Barču grade tri divojke mlade (35), dok nam naše sirote odrastu (77), Dva joj zmaja crne oči piju (73), i dok moje sirote ne zaspu (77), Koju neću, onu mi nameću (102), lipog Ivu ne čekaju (145), Maroševi večeraju (145), mene mladu u vis dižu (146), sada moju saranjuju diku (38), zaovice biser nižu (146), Tri divojke pod oravom side (96).

2.26. Pored tipa *dam*, *imam*, *znam* žive su i forme tipa *dadem*, *imadem*, *znadem*, a tako je i u građi, npr. *ako tako srce imadeš* (70), *Dadem* dragom da podilji (125), *Dadem* majki da podilji (125), *da ti znadeš* koje tebi došo (67), *jel' ti radit znadeš* (72), *Samo jedna vila znade* (163).

Složeni glagoli s -liti govore se s -ljat, npr. *zaljat*, što je često u Posavini (IVŠIĆ 1913: 62), pa tako i ovdje egzistira primjer: *to bi svekrva sve proljajala* (144).

Glagol *bit* ima uobičajene oblike svršenoga prezenta: *budem*, *budeš...*, npr. *da me bude* bliže sebi dala (76), *ne da meni da ja budem* tvoja (107). Naglašeni su oblici nesvršenoga prezenta: *jesam*, *jesi*, *je...*, npr. *Jesam* drugo svikla i navikla (45), *Zdravo jeste!* dva moja šurjaka (66), *Zdravo jesmo* dva tvoja šurjaka (67). Niječni su oblici također očekivani: *nisam*, *nisi...*, npr. majku *nisam* ni poznala (164), *Nisam* dite da me išibate (35), *mi se nismo* davno sakupile (71), *što me nisi* oženijo (159), a važan je oblik *ni* u 3sg., koji u govoru dominira (pored *nije*), npr. *dok ni* čula moja mama (138), *dok sam cura, ni* mi dika gazda (118), *Za to selo ni* marilo (144) pored *samo nije* lipu Mandalinu (99), *što me nije* mladu obljubijo (40).

Nesvršeni naglašeni oblici glagol *tit* u prezentu glase *oću*, *oćeš...*, npr. *ako oćeš* Pavla gospodara (83), *Koju oću*, onu mi ne dadu (102), *Već ja oću* Pavla gospodara (83). Zanimljani oblik prezenta glasi *neću*, *nećeš...*, npr. *a ti nećeš* moje zlato (159), *da se neće* udavati (127), i *da neće* rane preboliti (108), *Neću* biti vinu kelnerica (64), *vi nećete* grada sagraditi (51).

2.27. Prošlost se u lipovačkome govoru redovito izriče formama perfekta koji ima uobičajenu tvorbu: nenaglašeni prezent pomoćnoga glagola *bit* i glagolski pridjev radni određenoga glagola. Dokaznu snagu nose i potkrepe iz građe: *Kad je* drugo jutro *osvanulo* (78), *Kad sam došla* svojoj seki (148), *kad si* meni *dolazijo* (155), *otišo je* na Rajnu po vodu (105), *pa je k* meni *dolazilo* (152), *Samo sam* mu zveku *čula* (154), *Sinoć sam* ja *dobila* pismo (49), *sve su* skute *našarale* (156), *umrla je* prošena divojka (50). U stanovitim se okolnostima može izostaviti pomoćni glagol, npr. *livi prozor otvorijo* (128), *Majka krivo podiljila* (125).

2.28. Aorist nije nepoznat ovomu govoru, no ograničene je frekvencije. Materijal nudi više dokaza: *Ja posija* bosiljak, *no pelin poniče* (42), *Ja prošeta* gore dole (135), *Kad stadoše* konjiće diljiti (47), *Oženi se* moj komšija Ivo (77),

To izusti i dušu ispusti (38), u petak je isprosiše,/u subotu zaručiše (148), Uze Anka čašu pozlaćenu (39), već plotove opletoše (152), Zaplakaše dvoje siročadi (78).

2.29. Futur I. tvori se od prezenta nenaglašenoga oblika glagola 'htjeti' i infinitiva određenoga glagola: A ja drugog ljubit neću (169), A ja zato neću vikat (159), i onda ću govoriti (169), Lipo ću ti dragu darivati (43), Mi ćemo vam Ivu izličiti (81), sašit će mu tri košulje (150), Ti ćeš imat ruva svakakoga (105), ženit ću te draga (79). Dakako, u živome je govoru riječ o krnjemu infinitivu. Ukoliko se oblici pomoćnoga glagola nađu iza infinitiva, utoliko oni prijanjaju na infinitivnu osnovu, npr. naučićeš, vidićemo, zaklaću. U građi se takve forme gdjekada pišu: Stećeš muža (74), viro moja otiću i sama (75), zablejaće moja ovca Ranka (40), a gdjekada ne: Donet će ti stručak ružmarina (58), kupat ću te u bilome mliku (49).

2.30. Govor zna za futur II., koji se tvori od svršenoga prezenta glagola bit i pridjeva radnoga određenoga glagola, no on je ograničenoga domašaja. Narodne pjesme sadrže pogdjekoju potvrdu: da me bude bliže sebi dala (76), da me bude dala za drugoga (76), Da se budeš seki pokazala (65), ako bude oblačina bila (94).

2.31. Imperativ je u korpusu obilato zastupljen: baci mene u 'nu vatru živu (36), Bože dragi oprosti im grije (89), Cvati, cvati ružice rumena (100), Daj mi draga kaplju meda (159), Daruj nam snašo kolo (117), jidte, jidte konji vrani (157), Lipo moje svate darivajte (50), Ostav'te mi moje oči crne (52), pa ti umi svoje bilo lice (39), pusti konju kajas do rebara (60), samo meni ostavi Maricu (41), Sjaj sunašce, boli me srdašce (41), sve dva po dva u dvor upeljajte (50), ti odreži jednu pletenicu (41), uzmite ga i pokrstite ga (168). Razumije se, za 3. lice nastupa konstrukcija neka/nek + prezent: nek ga nosi i s njim se ponosi (50), nek' mi moje bilo lice ljubi (60), Nek mi spletu vinac od bršljana (108), Nek' te ženi (43). Glede niječnoga imperativa, zabilježena je tvorba pomoću posebnih oblika *nemoj*, *nemojmo*, *nemojmo*: Nemoj Ivo karat će me majka (100), nemoj me junače kroz selo prineti (42), Nemoj tražit boljeg druga (136), Ti se nemoj rano udavati (77), a također i pomoću čestice *ne* i oblika imperativa: ne rastavljaj borik od borike (34).

2.32. U kondicionalu pomoćni glagol za sva lica glasi *bi*, kako je i u materijalu: Ja bi onda junak bijo (153), ja bi sebi posijala (134), 'Ko bi moga Ivu izličijo (98), ti bi svoje platno ostavila (67).

2.33. Glagolski prilog sadašnji u govoru Srednjega Lipovca svršava na -ć dok se u građi većim dijelom bilježe forme s -ći: a Marica ide plakajući (78), Ode Mato kući tugujući (38), svi svatovi idu pivajući (78), u divojke gledajući (156), vazdan kolo igrajući (156) uz beruč ruže za goricu zašla (97), Jednog dana odajuć po gori (71).

2.34. Navode se odabrani likovi priloga koji se sreću u korpusu: mjesni priloz: bit ćeš moja odi vamo (142), 'di je svekar i svekrva (146), Idi dite doma (55), jel ti imaš igdi ikog svoga? (64), nigdi nema duše žive (138), Otuđ ide devet braće (160), Vrat' se majko, natrag domu svome (89); vremenski priloz:

pa se potlam pokajala (167), Sada majci dica govoraše (89), Tad doleti na konju delija (89); uzročni prilozi: A ja zato neću vikati (159); načinski prilozi: Brzo preži konje vrane (138), i ovako vilama besidi (71), iznenada k njoj skoči (155), jako mi se čedo rasplakalo (51); količinski prilozi: dugo su se zadržali (126), polu jada, polu otrova (65).

2.35. Prijedlozi se uglavnom javljaju u očekivanim formama: a nad njom se crni gavran vije (101), bedevije pod nove kočije (36), da me nosi umisto dukata (35), ispod gloga zelenoga (132), izvedi me iz te gore crne (97), Kraj nje pala tanka staza (164), kroz goricu Garovicu (138), Pa on ide pod prozore Mandi (99), pa otide za kuću u barču (33), pred kućom joj jablan raste (135), što je Mara još kod majke vezla (95).

2.36. Među veznicima ističu se pojedini, koji većinom nastupaju s elizijom: Al' govori neznani junače (72), al' upita Tomaš Maru (141), il' je ljuta iz travice guja (77), il' od tamo, il' od vamo (141), nit bi plota nit potoka (152), nit' misecu kose plela (140).

3. Zaključak

Govor Srednjega Lipovca u Posavini pripada slavonskomu dijalektu, njegovu posavskomu poddijalektu i o njemu postoje noviji dijalektološki podatci. Godine 2012. izdana je zbirka pjesama *Pisme iz Srednjeg Lipovca: balade za šetana kola i druge pisme* koja uključuje velik broj pjesama zapisanih narodnim govorom toga kraja. U radu je analiziran jezik odabranih pjesama na fonološkoj i morfološkoj ravni, što je bilo postavljeno u kontekst podataka prikupljenih za terenskoga rada, odnosno uočavana su konkretna podudaranja i odstupanja. Jezična je obradba pokazala mnoge podudarnosti između jezičnih crta u narodnim pjesmama i u živome govoru, ali i pojedina odudaranja koja se ponajprije mogu opravdati samom naravi i strukturi narodne pjesme, a stanovitim dijelom i pretakanjem govorenoga u pisani medij.

Literatura

- BRKIĆ-MARIČEVIĆ 2012 = BRKIĆ-MARIČEVIĆ A., ur. *Pisme iz Srednjeg Lipovca. Balade za šetana kola i druge pisme*. Srednji Lipovac, 2012.
- FINKA i ŠOJAT 1975 = FINKA B., ŠOJAT A. Hrvatski ekavski govori jugozapadno od Vinkovaca // *Radovi Centra za znanstveni rad Vinkovci*, 1975. № 3. 5–132.
- GALOVIĆ 2020 = GALOVIĆ F. Govor Srednjega Lipovca (pored Nove Kapele) // *Lingua Montenegrina*, 2020. № 13/1. 87–106.
- GALOVIĆ 2021 = GALOVIĆ F. O govoru mjesta Davora (u slavonskoj Posavini) // *Šokačka rič* 18. Zbornik radova Znanstvenoga skupa 'Slavonski dijalekt' s međunarodnim sudjelovanjem, ur. Anica Bilić. Vinkovci, 2021. 135–152.
- GALOVIĆ 2022 = GALOVIĆ F. Nekadanji narodni govor sela Klakara u slavonskoj Posavini // *Šokačka rič* 19. Zbornik radova Znanstvenoga skupa 'Slavonski dijalekt' s međunarodnim sudjelovanjem, ur. Anica Bilić. Vinkovci, 2022. 57–96.
- GALOVIĆ 2023a = GALOVIĆ F. Govor mjesta Pavlovaca (kod Nove Kapele) // *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2023. № 27. 15–35. DOI: [10.21857/mnlqgcr77y](https://doi.org/10.21857/mnlqgcr77y)

- GALOVIĆ 2023b = GALOVIĆ F. Govor Srednjega Lipovca u svojim leksičkim specifičnostima // *Studia Polensia*, 2023. № 12/1. 77–100.
DOI: [10.32728/studpol/2023.12.01.04](https://doi.org/10.32728/studpol/2023.12.01.04)
- GALOVIĆ 2024a = GALOVIĆ F. Govor mjesta Aljmaša // *Lingua Montenegrina*, 2024. № 17/2. 123–138.
- GALOVIĆ 2024b = GALOVIĆ F. O govoru Otoka (pored Vinkovaca) // *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 2024. № 28. 181–206. DOI: [10.21857/y26kecgkp9](https://doi.org/10.21857/y26kecgkp9)
- IVŠIĆ 1913 = IVŠIĆ S. Današnji posavski govor // *Rad JAZU* 196 (I): 1–131 (124–254); *Rad JAZU* 197 (II): 132–262 (9–138).
- KAPOVIĆ 2024 = KAPOVIĆ M. Magić Mala (LinGeh). U rukopisu. 2024.
- KOLENIĆ 1998 = KOLENIĆ Lj. Slavonski dijalekt // *Croatica*, 1998. № 27. 101–116.
- LISAC 2003 = LISAC J. Hrvatska dijalektologija 1: Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja. Zagreb, 2003.
- LUKEŽIĆ 2012 = LUKEŽIĆ I. Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija. Zagreb, Rijeka, Čavle, 2012.
- LUKEŽIĆ 2015 = LUKEŽIĆ I. Zajednička povijest hrvatskih narječja. 2. Morfologija. Zagreb, Rijeka, Čavle, 2015.
- PECO 1989 = PECO A. Pregled srpskohrvatskih dijalekata. Beograd, 1989.
- SEKEREŠ 1967 = SEKEREŠ S. Klasifikacija slavonskih govora // *Zbornik za filologiju i lingvistiku*, 1967. № 10. 133–145.
- SEKEREŠ 1989 = SEKEREŠ S. Areali ikavskog, ekavskog i ijekavskoga govora u slavonskom dijalektu // *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1989. № 8. 135–144.
- VERIĆ-VOJT 1968 = VERIĆ-VOJT I. Batrina. Upitnik za srpskohrvatski dijalektološki atlas. U rukopisu. 1968.

Folk songs for various folk dance from Srednji Lipovac in Slavonia from a linguistic point of view. The local dialect of Srednji Lipovac is part of the Slavonian dialect, its Posavina subdialect, and it is well known in dialectological literature today. In 2012 was published a collection of poems entitled *Pisme iz Srednjeg Lipovca: balade za šetana kola i druge pisme* containing a large number of songs written in the vernacular of that region. The paper presents the phonological and morphological features of selected songs and compares them with data recorded during field research, i.e. specific matches and discrepancies are observed.

Keywords: Srednji Lipovac, folk songs, phonology, morphology, Posavina subdialect, Slavonian dialect